

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Кафедра конституційного, адміністративного та господарського права

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»

напрямок підготовки **6.030401 «Правознавство»**

форма навчання **денна**

(ШИФР ЗА ОПП-ППБ)

Кіровоград – 2014 рік

Програма навчальної дисципліни «Цивільне право» для студентів за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство», 2014 р.

Розробник: Кондратенко В.М., к.ю.н., доцент кафедри конституційного, адміністративного та господарського права

Обговорено та рекомендовано Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Протокол від 08 вересня 2015 року № 1

© ПВНЗ «КІДМУ КПУ», 2015 рік
© Кондратенко В.М., 2015 рік

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом підготовки «Правознавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни становлять особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності до учасників.

Міждисциплінарні зв'язки: господарське право, сімейне право, трудове право, цивільно-процесуальне право.

Програма навчальної дисципліни складається з наступних змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

Змістовий модуль 2. Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків

Змістовий модуль 3. Право власності та речові права. Право інтелектуальної власності

Змістовий модуль 4. Загальні положення про зобов'язання

Змістовий модуль 5. Договір купівлі-продажу та його види

Змістовий модуль 6. Система договорів найму

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу - полягає у формуванні знань про правове регулювання цивільних відносин та основних умінь по застосуванню цивільного законодавства.

Завданням вивчення даного курсу є: вивчення теоретичних засад та опанування практичними навичками щодо врегульованих чинним законодавством цивільних правовідносин, їх суб'єктів та об'єктів, вивчення цивільних прав та обов'язків, загальних положень зобов'язального та договірної права, окремих видів зобов'язань, а також норм спадкового права.

У результаті вивчення цивільного права України студенти повинні:

Знати:

- предмет і метод цивільного права;
- джерела цивільного права;
- поняття та зміст правовідносин;
- підстави виникнення, зміни і припинення цивільних правовідносин;
- суб'єкти цивільного права;
- поняття, форми, зміст, підстави виникнення і припинення права власності;
- об'єкти цивільного права;
- поняття та види правочинів;
- право інтелектуальної власності;
- поняття, зміст договірних та позадоговірних зобов'язань і їх окремих видів;
- спадкове право;
- патентне право;
- судову практику по цивільним справам.

Вміти:

- володіти основними проблемами, що викликаються конфліктами інтересів суб'єктів цивільних правовідносин;
- давати визначення основних категорій та понять, що містить курс цивільного права;
- вирізняти особливості цивільних правовідносин від інших видів правовідносин;
- рієнтуватися у чинному цивільному законодавстві;
- знати проблеми розвитку цивільного права у поєднанні з проблемами адміністративно-правового, цивільно-процесуального та господарсько-процесуального права на сучасному етапі;

- застосовувати теоретичні знання і приписи нормативно-правових актів у практичній діяльності;

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Цивільне право в системі права України

Предмет цивільного права. Майнові відносини, які регулюються цивільним правом. Особисті немайнові відносини, які регулюються цивільним правом.

Цивільно-правовий метод регулювання суспільних відносин. Функції цивільного права. Основні принципи цивільного права (справжня рівноправність громадян, неприпустимість довільного втручання в приватні справи, недоторканність власності, забезпечення договірної дисципліни).

Система цивільного права як правової галузі і як навчальної дисципліни. Основні розділи курсу цивільного права. Основні задачі навчального курсу цивільного права: їх співвідношення з задачами цивільно-правової науки і правонаступницької діяльності в області цивільного права.

Тема 2. Цивільні правовідносини

Поняття цивільних правовідносин. Елементи і структурні особливості цивільних правовідносин

Зміст цивільних правовідносин. Поняття суб'єктивних цивільних прав і суб'єктивних цивільних обов'язків.

Поняття й зміст цивільної правосуб'єктності. Склад учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин.

Об'єкти цивільних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

Класифікація цивільних правовідносин.

Тема 3. Учасники цивільних правовідносин

Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичної особи. Поняття цивільної правоздатності. Виникнення і припинення правоздатності. Співвідношення правоздатності і суб'єктивного цивільного права.

Поняття цивільної дієздатності фізичної особи. Види дієздатності. Зміст дієздатності неповнолітніх. Емансипація. Підстави обмеження дієздатності фізичних осіб. Підстави і порядок визнання особи недієздатною. Опіка та опікування.

Поняття і правове значення місця проживання. Визнання особи безвісно відсутньою та оголошення особи померлою. Правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою. Правові наслідки явки громадянина, оголошеного померлим.

Акти громадянського стану. Підстави, порядок і значення реєстрації актів громадянського стану. Правоздатність іноземців і осіб без громадянства.

Поняття та ознаки юридичної особи. Розвиток вчення про юридичну особу в науці цивільного права.

Порядок виникнення юридичної особи. Статут юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи. Спеціальна правоздатність юридичної особи. Органи юридичних осіб. Цивільно-правове положення філій і представництв юридичних осіб.

Реорганізація і ліквідація юридичної особи. Банкрутство юридичної особи.

Види юридичних осіб та їх класифікація. Цивільно-правове значення юридичної особи. Господарські товариства та їх види. Підприємства як юридичні особи. Об'єднання

юридичних осіб. Громадські та релігійні юридичні особи. Благодійні та інші фонди як юридичні особи.

Поняття, зміст та особливості цивільної правосуб'єктності держави. Участь України, Автономної Республіки Крим і адміністративно-територіальних одиниць як суб'єктів цивільних правовідносин у майновому обороті. Органи, які беруть участь в цивільно-правових відносинах від імені держави.

Тема 4. Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття та види об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Види речей і особливості їх цивільно-правового режиму. Дозвільний порядок набуття окремих речей. Майно.

Гроші. Цінні папери. Види цінних паперів. Розходження пред'явницьких, ордерних і іменних цінних паперів. Поняття й особливості цивільно-правового режиму валютних цінностей.

Дії, послуги, продукти творчої діяльності, службова та комерційна таємниці як об'єкти цивільних прав.

Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав. Особисті немайнові блага, що забезпечують фізичне благополуччя громадян (право на життя, право на здоров'я, право на сприятливе навколишнє середовище). Особисті немайнові блага, формуючі індивідуальність особистості (ім'я, честь, гідність, ділову репутацію, індивідуальний голос і вигляд) і автономію особистості в суспільстві (таємниця приватного життя, недоторканність житла, таємниця листування, телефонних переговорів, право на особисту волю).

Змістовий модуль 2. Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків

Тема 5. Правочини у цивільному праві

Поняття та види правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Форма правочину. Способи волевиявлення.

Класифікація угод (правочинів) за кількісною ознакою на односторонні, двосторонні, багатосторонні. Реальні і консенсуальні, казуальні й абстрактні угоди (правочини). Угоди, в яких визначений момент вступу угоди в дію, або момент її припинення. Правочини, щодо яких правові наслідки пов'язуються з настанням певної обставини. Фудуціарні правочини.

Умови дійсності угод (правочинів) як єдність чотирьох елементів: суб'єктний склад, суб'єктивна сторона, форма, зміст.

Тема 6. Поняття та види строків позовної давності

Призначення строків позовної давності. Поняття позовної давності за ст. 256 ЦК. Співвідношення дії позовної давності з порушенням права. Визначення позовної давності в навчальній та науковій літературі.

Значення словосполучення «позовна давність». Співвідношення захисту порушених прав з правом на позов. Право на позов за ст. 8 Конституції України. Значення інституту позовної давності для вирішення цивільних справ. Застосування строків позовної давності у справах окремого провадження.

Винятки щодо застосування позовної давності. Ст. 268 ЦК України щодо вимог, на які позовна давність не поширюється. Вимоги, які випливають з порушення особистих немайнових прав.

Вимоги про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Вимоги власника або іншої особи про визнання незаконним

правового акту органу державної влади.

Тема 7. Загальні положення про особисті немайнові права фізичних осіб

Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Об'єктивні та суб'єктивні умови здійснення цивільних прав. Поняття виникнення суб'єктивного цивільного обов'язку. Добровільне і примусове, активне і пасивне виконання обов'язків.

Принципи та гарантії здійснення прав та виконання обов'язків в цивільному праві.

Межі суб'єктивного Цивільного права і межі його здійснення. Зловживання правом. Антимонопольні заборони і правила щодо недопущення недобросовісної конкуренції як різновид меж здійснення цивільних прав.

Змістовий модуль 3. Право власності та речові права. Право інтелектуальної власності

Тема 8. Загальні положення про право власності

Поняття права власності. Належність права власності, як абсолютного права, до природних прав людини. Право власника та обов'язок інших не порушувати права власника. Історичний розвиток права власності. Розвиток поняття права власності на нерухомість. Розвиток поняття права власності на землю.

Особливий публічно-правовий характер володіння землею. Право власності на річ. Існування права й інших осіб на цю річ. Позитивна та негативна сторони права власності. Визначення права власності за ст. 316 ЦК України. Зміст права власності. Володіння. Користування. Розпорядження.

Випадки обмеження права власності за Конституцією України. Права і свободи людини і громадянина, а також правовий режим власності згідно зі ст. 92 Конституції України. Заборона власнику щодо використання права власності на шкоду іншим правам громадян за ст. 319 ЦК України. Визначення права власності в суб'єктивному розумінні.

Зобов'язання власника щодо майна (ст. 322 ЦК України). Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна за ст. 323 ЦК України. Вплив Конституції України на формування ЦК України. Право власності українського народу за ст. 13 Конституції України. Два основні параметри поняття права власності.

Об'єкти права власності українського народу за ст. 324 ЦК України. Органи, що здійснюють права власника від імені українського народу, а також усі правомочності власника щодо власності народу України. Визначення об'єктів права власності українського народу. Положення закону щодо непорушності права власності за ст. 321 ЦК України. Форми права власності за Конституцією України. Форми права власності за ст.ст. 324-327 ЦК України.

Тема 9. Правове регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю

Поняття творчої діяльності. Загальні риси цивільно-правового регулювання відносин, пов'язаних з творчою діяльністю. Відмінності в цивільно-правовому регулюванні відносин, пов'язаних з творчою діяльністю.

Поняття та значення авторського права. Принципи авторського права. Законодавство про авторські права. Міжнародна охорона авторських прав.

Об'єкти авторського права та їх ознаки. Види творів, які охороняються авторським правом. Оригінальні та залежні твори. Суб'єкти авторського права. Автори та співавтори. Авторські права юридичних осіб та держави. Майнові та особисті права авторів. Межі авторського права та строки його дії. Суміжні авторські права. Використання творів авторів іншими особами. Правовий режим службових творів. Цивільно-правовий захист авторських прав.

Поняття права на винахід. Законодавство про винахідництво. Об'єкти права на винахід. Поняття та ознаки винаходу. Правова охорона винаходу. Суб'єкти права на винахід. Автори, співавтори, правонаступники та інші особи як суб'єкти винахідницького права.

Оформлення права на винахід. Розгляд заявки та видача патенту. Формула винаходу. Права патентоволодільця та їх цивільно-правовий захист.

Тема 10. Захист права власності та інших речових прав

Загальна характеристика цивільно-правових засобів захисту права власності. Речево-правові засоби захисту права власності. Право власника на витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Розрахунки при поверненні майна з чужого незаконного володіння. Витребування грошей і цінних паперів на пред'явника.

Захист прав власника від порушень, які не поєднані з позбавленням володіння (негаторний позов). Виключення майна з опису. Захист прав власника, якого було реабілітовано або виправдано за звинуваченням у скоєні злочину.

Вимоги про визнання недійсними актів органів державного управління, які порушують права власника. Захист права власності.

Змістовий модуль 4. Загальні положення про зобов'язання

Тема 11. Поняття та загальна характеристика зобов'язань, підстави виникнення та припинення

Поняття, загальна характеристика, функції та система зобов'язального права. Співвідношення та відмінності зобов'язальних правовідносин від правовідносин власності, особистих немайнових та від речових правовідносин. Відносний характер зобов'язальних правовідносин.

Поняття і підстави виникнення зобов'язань. Ознаки, система та види цивільно-правових зобов'язань. Договірні і недоговірні зобов'язання.

Правочини, договори, односторонні правомірні дії. Об'єкти, предмет та зміст зобов'язальних правовідносин. Право вимоги кредитора. Обов'язок виконання боржника. Суб'єкти зобов'язальних правовідносин. Заміна осіб у зобов'язанні.

Поняття і загальні правила здійснення cesії. Підстави та наслідки відступлення права вимоги і переведення боргу. Суброгація. 3-ті особи та множинність осіб в зобов'язанні. Солідарні, часткові, субсидіарні. Зобов'язання на користь 3-ї особи та - пов'язані з особою боржника або кредитора. Регрес.

Тема 12. Виконання та забезпечення виконання зобов'язань. Відповідальність за порушення зобов'язань

Поняття, принципи і загальні умови виконання зобов'язання. Сутність принципів належного та реального виконання, співпраці, економічності, стабільності, розумності, добросовісності, справедливості та їх дотримання. Звичай ділового обороту при виконанні зобов'язання.

Виконання альтернативних і факультативних зобов'язань. Строки, місце та способи виконання зобов'язання. Грошові зобов'язання і валюта їх виконання. Відповідальність за порушення зобов'язання.

Поняття та правові наслідки порушення зобов'язання. Одностороння відмова від зобов'язання. Розірвання договору. Умови відповідальності за порушення зобов'язання. Підстави звільнення від відповідальності. Забезпечення виконання зобов'язань. Види забезпечення виконання зобов'язання. Неустойка. Поручка. Гарантія. Завдаток. Застава. Притримання. Способи забезпечення виконання зобов'язань, які безпосередньо не передбачені ЦК України.

Припинення зобов'язання. Поняття та підстави припинення зобов'язання. Належне виконання, передання відступного, зарахування зустрічних однорідних вимог, домовленість сторін, новація, прощення боргу, поєднання боржника і кредитора в одній особі, смерть фізичної особи, ліквідація юридичної особи.

Тема 13. Поняття, види та умови договору

Поняття, загальна характеристика і значення цивільно-правового договору. Ознаки договору як юридичного факту. Принципи та обов'язковість договору. Класифікація цивільно-правових договорів. Свобода договору та її межі.

Види договорів. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи. Змішаний договір.

Тема 14. Порядок укладення, зміна та розірвання договору

Зміст договору. Типові умови договору та їх тлумачення. Форма договору. Порядок і стадії його укладення.

Оферта. Акцепт. Переддоговірні спори. Укладення договорів на біржах, аукціонах, конкурсах. Підстави, порядок, форма та правові наслідки зміни або розірвання договору.

Змістовий модуль 5. Договір купівлі-продажу та його види

Тема 15. Поняття та загальна характеристика договору купівлі-продажу. Роздрібна купівля-продаж. Поставка

Види, загальні та відмінні риси договорів про передачу майна у власність. Цивільно-правове регулювання відносин з купівлі-продажу.

Купівля-продаж. Поняття, предмет, форма і види договорів купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін за договором. Правові наслідки порушення умов договору.

Роздрібна купівля-продаж. Поставка. Контрактація. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Тема 16. Контрактація сільськогосподарської продукції. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Міна (бартер)

Види, загальні та відмінні риси договорів про Контрактація сільськогосподарської продукції. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Цивільно-правове регулювання відносин з контрактації сільськогосподарської продукції, постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Міна. Приватизація. Біржова торгівля. Поняття, правова характеристика, істотні умови, форма, права та обов'язки сторін за вказаними договорами; правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків. Види означених договорів.

Тема 17. Права споживачів та їх судовий захист

Деліктні зобов'язання. Поняття і система деліктних зобов'язань. Суб'єкти і зміст деліктних зобов'язань. Класифікація деліктних зобов'язань. Необхідні, факультативні та інші правові умови виникнення деліктних зобов'язань.

Загальні положення про порядок та об'єм відшкодування завданої шкоди. Врахування вини потерпілого та майнового стану заподіявана шкоди в деліктних зобов'язаннях. Відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами.

Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, завданої злочином. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітніми особами.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої джерелом ядерної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тема 18. Договір дарування. Договір ренти. Договір довічного утримання (догляду)

Дарування. Поняття, предмет, форма договору дарування та його види. Права й обов'язки сторін за договором. Договір дарування з умовою передання дарунку в майбутньому. Договір дарування з покладенням на обдарованого обов'язку на користь третьої особи. Розірвання договору на вимогу дарувальника. Пожертва.

Поняття, предмет і форма договору про пожертву. Сторони за договором про пожертву. Права жертвувача. Рента. Поняття, предмет, форма договору ренти. Права та обов'язки сторін в договорі ренти. Ризик випадкового знищення або пошкодження майна, переданого під виплату ренти.

Довічне утримання (догляд). Поняття, предмет, форма договору довічного утримання (догляду). Сторони, їх права та обов'язки. Забезпечення виконання і припинення договору. Правові наслідки розірвання договору. Перехід прав та обов'язків за договором.

Змістовий модуль 6. Система договорів найму

Тема 19. Поняття та характерні ознаки договору найму (оренди). Види договору найму

Загальні та відмінні риси договорів про оплатну передачу майна у тимчасове володіння та користування. Види таких договорів.

Найм (оренда). Поняття, предмет та строк договору найму. Сторони в договорі, їх права та обов'язки. Права третіх осіб на річ, яка передана у найм. Правові наслідки зміни власника речі, переданої у найм.

Піднайм. Припинення та різновиди договору найму (оренди). Договір прокату. Договори найму (оренди): будівлі або іншої капітальної споруди, земельної ділянки, транспортного засобу, державного та комунального майна.

Поняття, характеристика, істотні умови, права та обов'язки сторін за цими договорами; правові наслідки невиконання, (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків. Договір лізингу, його види, предмет, особливості. Найм (оренда) житла.

Поняття договору найму житла та його види. Предмет, форма та строк договору комерційного найму житла. Сторони в договорі, їх права та обов'язки. Піднайм житла. Заміна наймача у договорі. Підстави та наслідки розірвання договору.

Позичка. Поняття, предмет, форма договору позички. Сторони договору, їх права та обов'язки. Строк договору. Розірвання договору. Припинення договору позички. Загальні та відмінні риси позички та позики.

Тема 20. Поняття та загальна характеристика договору підряду. Види договору підряду

Загальні та відмінні риси договорів на виконання робіт. Їх види. Підряд. Поняття та види договору підряду. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Строки в договорі.

Порядок оплати роботи. Розрахунки у разі випадкового знищення предмета договору або неможливості закінчення роботи. Якість і гарантії якості роботи Договори

побутового та будівельного підряду.

Підряд на проведення проектних і пошукових робіт. Поняття, характеристика, істотні умови, форма, права та обов'язки сторін, правові наслідки невиконання сторонами своїх обов'язків. Захист прав споживачів.

Договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Поняття та предмет договорів. Сторони, їх права та обов'язки. Права сторін на результати робіт.

Наслідки неможливості досягнення результату. Відповідальність виконавця за порушення договору.

3. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996.- №30.- Ст.141.
2. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. // Права людини. Міжнародно- правові документи. - К., 1995.
3. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4.11.1950 р. // Права людини: Міжнародні договори ООН і РС. - К., 2001.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України.- 2003.- №40-44.- ст.356
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України.- 2002.-№21- 22.- ст.135
6. Кодекс торгового мореплавства України // Відомості Верховної Ради України. -1995. №47-52. Ст.349.
7. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України.- 2004, №40-42, ст.492.
8. Закон України “Про судоустрій та статус суддів” від 7 липня 2010 р. // www.rada.gov.ua.
9. Закон України від 20.09.2001 року «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб»// Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 5. - ст.30
10. Закон України від 21.11.1996 року «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України»// Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 8. - ст. 60
11. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III
12. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000р. (з наступними змінами і доповненнями).
13. Закон України “Про Національний банк України” від 20 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. 1999, №24.
14. Закон України в редакції від 01.12.2005 року «Про захист прав споживачів»// Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 7. - ст.84
15. Закон України від 05.04.2001 року «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні»// Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №29. - ст. 137.
16. Закон України від 12.07.2001 року «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг»// Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №1. - ст. 1.
17. Закон України від 20.05.1999 року «Про Національний банк України»// Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №29. - ст. 238.
18. Закон України від 22.11.1996 року «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань»// Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №5. - ст. 28.
19. Закон України від 05.06.2003 року «Про іпотеку»// Офіційний Вісник України. - 2003. - №28. - ст. 1362.
20. Закон України від 19.06.2003 року «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати»// Офіційний Вісник України. -

2003. - №30. - ст. 1526.

21. Закон України від 23.06.2005 року «Про організацію формування та обігу кредитних історій»// Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 32. - Ст. 421

22. Закон України "Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва" // УК від 09.02.2005р.

23. Закон України “Про страхування” в редакції від 04.10.2001р. (з наступними змінами і доповненнями).

24. Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" від 01.07.2004р. // Офіційний Вісник України від 13.08.2004р., № 30.

25. Закон України “Про транспорт” від 10 листопада 1994 року // ВВР. 1994. №51. Ст. 446.

26. Закон України “Про залізничний транспорт” від 4 липня 1996 року // ВВР. 1996. №40. Ст.183.

27. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 11 грудня 2003 року

28. Закон України “Про основи містобудування” від 16 листопада 1992 року // ВВР. 1992. №52. Ст. 683. (з наступними змінами і доповненнями).

29. Закон України від 6 жовтня 1998 року “Про оренду землі” // ВВР. 1998. №46-47. Ст.280.

30. Закон України від 16 вересня 1997 року “Про благодійництво та благодійні організації” // Голос України. 1997, 15 жовтня.

31. Закон України від 02 червня 2005 року «Про тепlopостачання» // Відомості Верховної Ради України, 2005 №28 (15.07.05) ст. 373.

32. Закон України від 3 березня 1999 року ”Про державне оборонне замовлення” // Голос України. 1999, 3 квітня.

33. Закон України від 23 грудня 1997 року “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини” //ВВР. 1998. №19. Ст.98. (з наступними змінами і доповненнями).

34. Закон України „Про рекламу” в редакції від 11.07.2003р. // ВВР. 2004. № 8. ст. 62. Закон України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громад. Харчування та послуг” твід 06.07.95 р. в ред. Від 01.06.2000.№38. Ст.315.

35. Закон України від 23 березня 1996 року “Про патентування деяких видів підприємницької діяльності” // ВВР. 1996. №20. Ст.82. (з наступними змінами і доповненнями).

36. Закон України від 2 грудня 1997 року “Про торгово-промислові палати в Україні” // ВВР. №13. Ст. 52. Закон України від 12 травня 1991 року “Про захист прав споживачів” в редакції закону від 1 грудня 2006 р. //ВВР. 1991. №30. Ст.379. Закон України від 3 грудня 1990 року “Про ціни і ціноутворення”//ВВР. 1990. №52. Ст.650.

37. Закон України від 02.10.1992 року „Про заставу”// Голос України. - 11.11.1992 року

38. Закон України від 19.06.2003 року „Про фермерське господарство”// Голос України. -№ 3.

39. Закон України від 21.05.1997 року „Про місцеве самоврядування”// Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 30. - Ст. 170.

40. Закон України від 29.11.2001 року Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку// Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 10. - Ст. 78.

41. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 23 грудня 1993 р. в редакції закону від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №43. - Ст.214.

42. Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1994.- №7.- Ст.32; в редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Урядовий кур'єр.- 2001.- 14 лютого.

43. Закон України “Про охорону прав на зазначення походження товарів” від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999.- №32.- Ст.267.

44. Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня

- 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- №7.- Ст.36.
45. Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- №7.- Ст.34.
46. Закон України “Про охорону прав на сорти рослин” в редакції закону від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №23. - Ст.163.
47. Закон України “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” від 5 листопада // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №8. - Ст. 28.
48. Закон України „Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” від 14 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 45. - Ст.434.
49. Закон України «Про інформаційні агентства» від 28.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - №13. - Ст.83.
50. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №3-4. - Ст.27.
51. Закон України “Про охорону культурної спадщини” від 8 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - №39. - Ст.333.
52. Закон України “Про приватизацію державного житлового фонду” від 19 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - №36. - Ст.524.
53. Закон України “Про приватизацію майна державних підприємств” від 4 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №17. - Ст.122.
54. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” від 6 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №34. - Ст.160.
55. Закон України “Про передачу об’єктів права державної та комунальної власності” від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №34. - Ст.228.
56. Основи законодавства про охорону здоров’я. Закон України від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №4. - Ст.19.
57. Закон України від 23.06.1995 року “Про донорство крові та її компонентів”// Відомості Верховної Ради України. - 1995. - №23. - Ст.183.
58. Закон України від 16.07.1999 року “Про трансплантацію та інших анатомічних матеріалів людині”// Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №41. - Ст.377.
59. Закон України від 25.06.1991 року “Про охорону навколишнього природного середовища”// Відомості Верховної Ради України. - 1991. - №41. - Ст.546.
60. Закон України від 16.11.1992 року “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”// Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №1. - Ст.1.
61. Закон України від 21.12.1993 року “Про телебачення і радіомовлення”// Відомості Верховної Ради України. - 1994. - №10. - Ст.43.
62. Закон України від 22.02.2000 року “Про психіатричну допомогу”// Відомості Верховної Ради України. - 2000. - №19. - Ст.143.
63. Закон України “Про нотаріат” від 02.09.93 р. (з наступними змінами) // ВВР України- 1993.- №39.- ст. 383.
64. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” від 15.05.2003 р. // ВВР України. - 2003. - №31-32. - Ст.263.
65. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 р. // ВВР України. - 1999. - №42-43. - Ст.378.
66. Вимоги щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу, затверджені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 09.06.2004 р. №65 // Офіційний вісник України. - 2004. - №26. - Ст.1725.
67. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.91 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - №49. - Ст.682.
68. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2008. - №50-51. - Ст.384.

69. Закон України “Про кооперацію” від 10.07.2003 р. // Урядовий кур’єр. - 2003. - 27 серпня.
70. Закон України “Про споживчу кооперацію” від 10.04.92 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 30. - Ст.414.
71. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” від 17.07.97 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №39. - Ст. 261.
72. Закон України “Про об’єднання громадян” від 16.06.92 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 34. - Ст.504.
73. Закон України “Про політичні партії в Україні” від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 23. - Ст.118.
74. Закон України “Про благодійництво і благодійні організації” від 16.09.97 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 46. - Ст.292.
75. Закон України “Про свободу совісті і релігійні організації” від 23.04.91 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 25. - Ст.283.
76. Закон України “Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та обмежень” від 01.07.04р // Офіційний вісник України 2004. -№30. - ст.1993
77. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 05.04.2001р.// ВВР України. - 2001. - №24. - ст.128
78. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006р. // ВВР України
79. Закон України “Про інформацію” від 10.02.1992р // ВВР України. - 1992. - №48. - ст.650.
80. Закон України від 11.12.03 року ”Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні”// ВВР України. - 2004. - № 15. - ст. 232.
81. Постанова Верховної Ради України від 12 вересня 1991 р. “Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР” // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - №46. - Ст.621.
82. Указ Президента України від 10 червня 1997 р. № 503/97 “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” // Урядовий кур’єр. - 1997. - 14 червня.
83. Указ Президента України від 03.10.1992 року №493/92 “Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади” // Урядовий кур’єр 09.10.1992 року.
84. Тимчасовий порядок реєстрації фізичних осіб за місцем проживання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.03 року// Офіційний вісник України. - 2003. - № 3. - ст. 82.
85. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 18.11.03 року// Офіційний вісник України. - 2003. - № 48. - ст. 2538.
86. Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, запроваджений Женевською конвенцією 1930 року.
87. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання та валютного контролю” від 19.02.1993р.// ВВР України. - 1993. - №17. - ст.184
88. Правила випуску та обігу фондових деривативів, затверджені рішенням ДКЦПФР від 24.06.1997р.//Урядовий кур’єр, 07.08.1997р
89. Тимчасовий порядок державної реєстрації правочинів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.05.2004 року № 671// Офіційний вісник України. - 2004. - № 21. - ст. 1420
90. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004 року// Офіційний вісник України. - 2004. - № 10. - ст.639
91. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. “Про право власності на окремі види майна” // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - №35. - Ст.517.

92. Положення про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 // Офіційний вісник України. - 2004. - № 51. - Ст. 3354.

93. Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 // Офіційний вісник України - 2001. - № 52. - Ст.2369.

94. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71 “Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядку її виплати” // Офіційний вісник України. - 2003. - № 4. - Ст.128.

95. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 72 “Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав” // Офіційний вісник України. - 2003. - № 4. - Ст.129.

96. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 р. № 22 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 9. - Ст. 386.

97. Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20 червня 2001 р. № 469 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 27. - Ст. 1227.

98. Правила складання та подання заявки на промисловий зразок, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2002 р. № 110 // Офіційний вісник України. - 2002. - № 11. - Ст. 531.

99. Положення про Державний реєстр патентів України на промислові зразки, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 290 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 18. - Ст. 803.

Основна:

1. Цивільне право України: Академічний курс: Підручн.: У 2-х т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. - Вид. 2-ге доп. і перероб. / К.: Видавничий Дім «Ін Юре». - 2006. - Т. 1. Загальна частина. - 696 с.

2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х т. / за відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - Т. II. - 1088 с.

3. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. М. Клименко, С. Я. Грабовська та ін.; За заг. ред. С. Я. Фурси. - К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007. - 1216 с.

4. Ромовська З. В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. - К.: Атіка, 2005. - 560 с.

5. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 1. / Керівники авторського колективу та відповідальні редактори проф. А. С. Довгерт, Н. С. Кузнецова. - К.: Юстиніан, 2006. - 1008 с.

6. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 2. / Керівники авторського колективу та відповідальні редактори проф. А. С. Довгерт, Н. С. Кузнецова. - К.: Юстиніан, 2006. - 1015 с.

7. Цивільне право України: Академічний курс: Підручн.: У 2-х т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. - Вид. 2-ге доп. і перероб. / К.: Видавничий Дім «Ін Юре». - 2006. - Т. 2. Особлива частина. - 654 с.

8. Цивільно-процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. С. Я. Фурси. - К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006. - Т.1. - 912 с.

9. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. - 2-е вид., доп. і перероб. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Кн. 1. - 736 с.

10. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. - 2е вид., доп. і перероб. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Кн. 2. - 640 с.
11. Цивільне право України: Підручник: У 2-т. / За ред. І. А. Бірюкова., Ю. О. Заїки. - К.: КНТ, 2006. - Т. 1. - 486 с.
12. Сімейне право України: Підручник / За ред. Гопанчука В. С. - К.: Істина, 2002. - 299 с.
13. Цивільне право України: Підручник: У 2-т. / За ред. І. А. Бірюкова., Ю. О. Заїки. - К.: КНТ, 2006. - Т. 2. - 520 с.
14. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / За ред. Є.О. Харитонов.Х.: ТОВ «Одісей» - 2006. - 552 с.
15. Цивільне право України: підручник / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. - К.: Істина, 2005. - 776 с.
16. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. - 2-е вид. перероб. та доп. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. - 568 с.
17. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України [В 4 т.] / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань. - Т. 3. - К.: А.С.К.; Севастополь. Ін-т юрид. дослідж., 2005. - 928 с. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В. М. Коссака. - К.: Істина, 2004. - 976 с.
18. Сімейне право: навчальний посібник для студентів юридичних вузів та факультетів. - К.: Вентурі, 1999. - 265 с.
19. Харитонов Є. О., Калітенко О. М., Зубар В. М. Цивільне та сімейне право України у запитаннях та відповідях. - Х.: ТОВ «Одісей», 2002. - 630 с.

Допоміжна:

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М.Коссака. - К.: Істина, 2004.
2. Цивільне право України : Підручник: У 2-х кн./ О.В. Дзера (кер.авт.кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін., За ред.. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. - 2-е вид., доповн. і перероб. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Кн..1. - 640 с.
3. Цивільне право України Академічний курс: Підруч.: У 2-х томах / За заг ред.. Я.М. Шевченко. - Т.1. Особлива частина. - К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. - 408с.
4. Цивільне право України: навч. посіб. - К.: Знання, 2005. - 583с.
5. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн.. / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт та ін.; За ред.. О.В. Дзери, Н.С. КУзнецової. - К.: Юрінком Інтер, 1999. - 784с.
6. Цивільне право України: Підручник: У 2 т./ Борисова В.І. (кер. Авт.кол.), В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - Т.1. - 552 с.
7. Цивільне право України: Навчальний посібник / За заг ред. І.А. Білюкова, Ю.О. Заїки. - К.: Істина, 2004. - 224с.
8. Цивільне право : навчальний посібник для студентів юрид. Вузів та факультетів. - К.: Вентурі, 1996. - 480с.
9. Право інтелектуальної власності : Академ. Курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О.А. Підпригора, О.Б. Бутнік-Сіверський, В.С. Дроб'язко та ін.; За ред..О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. - 2-ге вид.; перероб. Та допов. - К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. - 672 с.
10. Цивільне право України: Навч. посіб. / Ю.В. Білоусов, С.В. Лозінська, С.Д. Русу та ін. - За ред.. Р.О. Стефанчука. - К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. - 445 с.
11. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. К.: Либідь, 2003. - 200с.
12. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. Вузів і фак. Ун-тів. - К.: Юрінком Інтер, 1998. - 336 с.
13. Підпригора О.О. Законодавство України про інтелектуальну власність. - Харків «Консул»,- 192 с.

14. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Підручник для студентів неюридичних вузів / За заг. Ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоського. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. - 236 с.

15. Інтелектуальна власність в Україні: Нормативна база. - К.: КМТ, 2003. - 440с.

16. Ромовська З.В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. - К.: Атіка, 2005.

17. Луць В.В. Строки в цивільних правовідносинах. - Львів: ЛДУ, 1992.

18. Луць В.В. Строки захисту цивільних прав. - Львів: ЛДУ, 1993.

19. Зобов'язальне право: Теорія і практика: Навчальний посібник / За ред. О.В.Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 1998.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України - www.rada.gov.ua
2. Єдиний державний реєстр судових рішень України - www.reyestr.court.gov.ua/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль – оцінювання за результатами практичних занять.

Контроль самостійної роботи – захист індивідуальних науково-дослідницьких завдань.

Підсумковий контроль – залік.

Сума балів за всі види навчальної роботи	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C	Задовільно	
67-74	D		
60-66	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни